

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SVENSKA SPRÅKET

GU-ISS-2012-05

Kämpa på!

En undersökning av konstruktionen VERBA PÅ med fortsättningsbetydelse

Linnéa Börjesson

Forskningsrapporter från institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet
Research Reports from the Department of Swedish

ISSN 1401-5919

www.svenska.gu.se/publikationer/GU-ISS

Sammandrag

Denna undersökning handlar om konstruktionen VERBA PÅ, där partikeln *på* anger fortsättningsbetydelse för verbhandlingen. Typiska exempel på konstruktionen återfinns i meningar som *Spring på, du är snart framme!* eller *Vi kämpade på för att bli klara i tid.*

Syftet med undersökningen är uppdelat i två moment. Det ena är att karaktärisera konstruktionen, främst i fråga om aktionsart. Det andra är att formulera en sk konstruktikonpost, dvs ett beskrivningsschema över konstruktionen så som det skulle kunna se ut i ett framtida svenskt konstruktikon. Undersökningen kan därmed betraktas som en pilotstudie.

För att karaktärisera konstruktionen har jag sökt efter den i tre olika korpusar som ingår i det språkteknologiska verktyget Korp som tillhandahålls av Språkbanken vid Göteborgs universitet. På så sätt har jag kunnat studera vilka typer av verb som fungerar i konstruktionen och därmed kunnat avgöra vilken aktionsart som är gångbar. I bedömningen av aktionsart har jag utgått från de definitioner som ges i *Svenska Akademiens Grammatik* (Telemann et. al 1999) och *The Parameter of Aspect* (Smith 1997). Med hjälp av korpussökningarna har jag också kunnat upptäcka annan karaktäristik, av semantisk art, som är typisk för konstruktionen.

Vid Göteborgs universitet pågår ett projekt där ett svenskt konstruktikon är under utformning. Ett konstruktikon kan liknas vid ett lexikon, med undantaget att det innehåller språkliga konstruktioner istället för enskilda ord. En annan skillnad gentemot traditionella lexikon är att konstruktikonet kommer att vara databaserat och endast användas i elektronisk form. I mitt arbete med att formulera en post för nämnda konstruktikon har jag använt mig av den provisoriska mall som än så länge är aktuell. Mallen är formulerad på ett sådant sätt att den ska vara kompatibel med andra elektroniska resurser inom Språkbanken, inte minst det omfattande paraply-verktyg som är under uppbyggnad och som går under namnet Svenskt Frasnät ++ (FN++).

Resultatet av korpussökningarna visade att de verb som kan ingå i VERBA PÅ-konstruktion med fortsättningsbetydelse är antingen semelfaktiva eller av oavgränsad aktionsart. Vad gäller övriga iakttagelser kan noteras att konstruktionen i viss mån kan utöva en semantisk påverkan i en sats. Då handlar det främst om möjligheten att skapa bildliga uttryck.

Nyckelord: Konstruktikon, konstruktionsgrammatik, aktionsart, aspekt, partikel

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	2
1.1. Syfte	2
2. Bakgrund	2
2.1. Frasnät	2
2.2. Konstruktikon	3
2.3. Konstruktionsgrammatik	4
2.4. Partikeladverbial	4
2.5. Aktionsart.....	6
2.5.1. Aktionsart enligt SAG.....	6
2.5.2. Aktionsart enligt Carlota S Smith (urval)	7
2.5.3. Jämförelse mellan SAG och Smith	8
2.6. Partikeladverbialens inverkan på aktionsart	8
2.6.2. Konstruktionen VERBA PÅ	9
3. Genomförande	9
3.1. Metod och material	9
3.2. Sökning i Korp.....	9
3.2.1. Sökning i Skönlitteratur	10
3.2.2. Sökning i PAROLE	11
3.2.3. Sökning i Bloggmix	11
3.3. Omskrivningstest för urskiljning av träffresultat.....	12
3.4. Konstruktikonpost	13
4. Resultat	15
4.1. Aktionsart hos verb i VERBA PÅ-konstruktion.....	15
4.1.1. Oavgränsad aktionsart.....	15
4.1.2. Semelfaktiver	17
4.1.3. Andra aktionsarter	17
4.2. Semantisk utvidgning	18
4.2.1. Modifiering av verb	18
4.2.2. Modifiering av subjekt.....	18
4.3. Udda sökresultat	19
4.3.1. Falska resultat trots korrekt söksträng	19
4.3.2. Felaktigheter i söksträng pga begränsningar i gränssnittet	19
4.4. Konstruktikonpost	21
5. Diskussion	22
5.1. Konstruktionens aktionsart	22
5.2. Semantisk utvidgning	23
5.3. Brister i gränssnittet Korp.....	24
5.4. Avslutande tankar.....	24
Litteraturförteckning	25
Bilaga	

1. Inledning

Prepositioner är en spännande grupp av ord i vårt språk som kan användas till både det ena och det andra. Se bara på skillnaden mellan dessa två meningar:

- (1) Jag jobbar på SAAB, än så länge.
- (2) Jag jobbar på på SAAB, än så länge.

Man kanske kan tycka att likheterna överträffar skillnaderna; vi har i båda uttrycken att göra med ett subjekt som har någon form av anställning på SAAB. Däremot infinner sig en viss skillnad mellan predikaten *jobbar* och *jobbar på*. Visst får man i det senare fallet en tydligare bild av att vi har att göra med en person som stretar på med sina bestyr, dag efter dag, vecka efter vecka. Genom att det lilla ordet *på* iklätt sig rollen som partikeladverbial bidrar det till att modifiera verbets betydelse, som därmed utvidgas till att få ett slags fortsättningsbetydelse.

Denna studie ägnas åt den konstruktion i vårt språk som man skulle kunna kalla VERBA PÅ. Min målsättning är att söka reda på hur den uppträder och fungerar hos dagens språkbrukare. I vilka sammanhang kan man använda *på* som verbpartikel för att skapa en fortsättningsbetydelse hos verbet? Fungerar konstruktionen med alla verb?

1.1. Syfte

Syftet med undersökningen är tvådelat. För det första skall konstruktionen VERBA PÅ karaktäriseras. Detta sker främst genom korpusstudier. För det andra ska en särskild konstruktikonpost för konstruktionen upprättas, inom ramen för ett pågående projekt vid Göteborgs universitet där ett svenskt konstruktikon är under uppbyggnad.

Ett konstruktikon kan delvis liknas vid ett lexikon men med den skillnaden att det rymmer konstruktioner och inte ord. Konstruktikon utgörs av en databas i vilken man vill beskriva och definiera så många av språkets konstruktioner som möjligt. En närmare beskrivning av konstruktikon ges i nästa avsnitt.

2. Bakgrund

2.1. Frasnät

Sedan 2011 pågår ett projekt inom Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet som går under benämningen Svenskt frasnät++, eller FN++. Projektet har sin bakgrund i det engelskspråkiga FrameNet som utarbetats i Berkeley, USA under ledning av främst Charles J Fillmore¹. Där har utvecklats en teoriinriktning kallad ramsemantik (Frame Semantics). Ett antagande inom ramsemantiken är att man med hjälp av sk semantiska ramar kan beskriva och förstå alla de ord och begrepp som ingår i språket. Den information som presenteras är betydligt mer omfattande än det vi traditionellt kallar semantiska roller. I den semantiska ramen beskrivs inte bara de argument som krävs för att det aktuella begreppet ska kunna fungera i en sats utan också information om argumentens relation och typ av aktion. Dessutom ges information om mer perifera element som inte är nödvändiga för den sats där begreppet används, men som är av betydelse för att förstå hela vidden av detsamma. För ett förtydligande följer här en beskrivning av den semantiska ramen *HÄMND* (REVENGE), som översatts (av mig) och hämtats från Fillmore (2008).

För att fånga hela innebörden av begreppet *hämnd* måste alla ingående komponenter förklaras, däribland det scenario som föranleder själva hämndaktionen. För att *hämnd* ska kunna äga rum krävs inledningsvis en person, FÖRÖVARE, som begår en illvillig handling, FÖRSEELSE. FÖRÖVAREN åstadkommer FÖRSEELSEN och den drabbade är OFFRET. Som konsekvens av detta händelseförlopp uppträder en HÄMNARE, troligen OFFRET, som vill skada FÖRÖVAREN genom att utföra en BESTRAFFNING. Denna uppsättning argument eller roller, dvs FÖRÖVARE, FÖRSEELSE, OFFER, HÄMNARE och BESTRAFFNING kallas *ramelement*. Utöver dessa finns det ett stort antal ord och fraser, som semantiskt berör och aktualiserar just denna ram, dvs alla de verb, adjektiv och substantiv som berör begreppet *hämnd*. Inom ramsemantiken anser man att när språkbrukaren förstår alla de ord som berör en viss ram, då förstår man också själva rambegreppet.

Tillsammans bildar de semantiska ramarna ett frasnät, som är en språkteknologisk, databaserad resurs. Inom ramen för FN++ vill man inte bara bygga upp ett svenskt frasnät. Man vill sätta samman en mer omfattande databas bestående av ett flertal olika lexikonresurser, varav åtskilliga redan existerar. Syftet är att åstadkomma ett samlat språkteknologiskt verktyg där befintliga och kommande material görs kompatibla med varandra, för att i så stor utsträckning som möjligt underlätta språkforskningen idag och i framtiden².

2.2. Konstruktikon

¹<https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/about>

²<http://spraakbanken.gu.se/swefn/>

Parallellt med FN++ pågår arbetet med att skapa ett sk konstruktikon (Cxn)³. Ett Cxn liknar till form och funktion ett lexikon, med den skillnaden att man istället för ord presenterar konstruktioner. Lyngfelt (2012 ms) beskriver konstruktioner såsom mönster i språket som är för generella för att kunna knytas till enskilda ord, men för specifika för att betraktas som generella regler. I ett Cxn vill man därför kunna beskriva sådana strukturer som inte får plats i vare sig lexikon eller grammatikor.

I utformningen av utseende och form i Cxn har man utgått från den struktur som redan skapats inom ramen för FN++ och FrameNet. En utförlig beskrivning av Berkeleys Cxn ges i Fillmore et al (u.u.). Eftersom konstruktioner bär särdrag från både lexikon och syntax eftersträvar man ett format som kan hantera information från båda dessa perspektiv. Genom att inledningsvis ägna sig åt konstruktioner som befinner sig mitt i gränslandet mellan lexikon och grammatik tvingas man utveckla ett format som integrerar de båda. Ett sådant format bör rimligen också klara att hantera konstruktioner där det ena perspektivet är mer framträdande än det andra. Trots att Cxn ska användas språkteknologiskt och lingvistiskt har man för avsikt att formatet ska vara så enkelt som möjligt. Dels för att minska tidsåtgången men också för att öka tillgängligheten och underlätta för användaren (som förvisso förväntas vara en språkvetare av något slag.).

Med hjälp av ett Cxn kan man skapa nya möjligheter för forskning och annan språkvetenskaplig verksamhet. Det kan också användas indirekt inom exempelvis språkundervisning för studenter och elever som lär in svenska som andra- eller främmande språk. Själva idén om konstruktikon är sprungen ur den teoretiska inriktning som kallas konstruktionsgrammatik och som presenteras nedan.

2.3. Konstruktionsgrammatik

Konstruktionsgrammatiken (C_{xg}) uppstod som ett led i den språkforskning som Charles J. Fillmore bedrivit alltsedan 1960-talet (Fried u.u.). Inom C_{xg} vill man ta hänsyn till inte bara lingvistiska utan också kognitiva, antropologiska, filosofiska och datalingvistiska intressen. Konstruktionsgrammatikerna vill definiera strukturer i språket som varken kan identifieras som enbart lexikala eller syntaktiska enheter. I inledningsskedet intresserade man sig i första hand för strukturer som ansågs särskilt udda och avvikande, exempelvis idiom, men efterhand har man i allt större utsträckning inbegripit även enklare och mer generella konstruktioner. Man anser att alla typer av konstruktioner är av värde för förståelsen av språkets struktur. Komplicerade konstruktioner kan innehålla drag av enklare, mer generella mönster och vice versa.

³C_{xn} är den internationellt vedertagna förkortningen för konstruktikon, liksom C_{xg} = konstruktionsgrammatik.

Inom Cxg betraktar man inte lexikala enheter och syntax som två åtskilda fenomen utan snarare som två ytterändar längs ett kontinuum, emellan vilka språkets alla konstruktioner kan placeras in. Beträffande språkets form och funktion betraktar man dessa som något sammanvävt och ouplösligt förenat inom alla ord och konstruktioner.

2.4. Partikeladverbial

Fenomenet att bilda ett partikelverb med prepositionen *på* för att åstadkomma en fortsättningsbetydelse hos verbet är etablerat och finns omnämnt i SAG (Teleman et. al 1999).

Alla verbbestämningar som inte är ”egentligt” subjekt, objekt eller predikativ är adverbial. Adverbialen delas enligt SAG in i tre syntaktiska huvudgrupper, beroende på bundenheten till verbet. **Partikeladverbialen** är den grupp som är starkast knuten till verbet och de två övriga brukar benämnas **bundna adverbial** respektive **fria adverbial**.

Partikeladverbialen karaktäriseras av flera olika egenskaper. Här ges några exempel hämtade ur SAG (1999 III:413ff):

- Partikeladverbial bildar en fonologisk fras tillsammans med verbet. Adverbialet uppbär frasens huvudbetoning medan verbet är obetonat. Detta kriterium karaktäriserar alltid partikeladverbialen, men går förstås inte att urskilja i skrift.
- Verbfrasen kan aldrig innehålla fler än ett partikeladverbial.
- Verb + partikeladverbial kallas också partikelförbindelse. Partikelförbindelsen fungerar semantiskt-lexikalt som en enhet. Ex: *äta upp, slå på* (t.ex. ljuset)
- Partikeladverbialet står före eventuellt objekt. Ex: *Regeringstrupperna har drivit ut rebellerna.*
- Partikeladverbial står nästan aldrig som fundament. Ex: *?Ut har regeringstrupperna drivit rebellerna⁴.*

För att beskriva betydelsen hos prepositioner som fungerar som partikeladverbial brukar man dela in dessa i tre grupper, av vilka den tredje är den som är aktuell i sammanhanget (1999 III:429f):

1. Efterföljande objekt fungerar semantiskt som vore det en rektion till prepositionen. Ex: *lasta av kärran.*
2. Verbfrasen saknar ett led som semantiskt skulle kunna fungera som prepositionens rektion. Vad som underförstås framgår ofta av

⁴”?” markerar att meningen med största sannolikhet strider mot vad modersmålstalare anser är korrekt språkbruk.

sammanhanget. Ex: *skala av barken* (av trädet).

3. Oftast är prepositionen lexikaliserad tillsammans med verbet i en betydelse som inte har ett så direkt samband med prepositionens användning som i 1. och 2. Prepositionen kan vara produktiv som partikeladverbial i en viss betydelse med en viss typ av verb. Ex: *arbeta/springa/simma på* 'fortsätta att arbeta'.

I andra fall är prepositionen lexikaliserad tillsammans med ett visst verb i en viss betydelse; *hålla på* (med något), *skynda på* (någon), *fylla på*, *tända på* m.fl.

Ännu en konsekvens av fenomenet att bilda partikelverb med preposition är att denna ofta - men inte alltid - ger verbfrasen avgränsad aktionsart⁵. I den konstruktion som behandlas här sker snarare det motsatta. Detta förklaras närmare i nästa avsnitt.

2.5. Aktionsart

De flesta av oss har säkerligen någon gång använt en VERBA PÅ-konstruktion. Vem har inte i ett sammanhang av mer eller mindre idrottslig karaktär hejat på en lagkamrat och utstött uppmuntrningar i form av *Kämpa på!*, *Jobba på!* eller dylikt? Vid en första ansats att försöka definiera vilken sorts verb som fungerar i konstruktionen upptäcker man genast de som betecknar arbete av något slag. I mer specifika ordalag kan dessa omtalas såsom verb med processuell, oavgränsad betydelse med avseende på aktionsart.

Att definiera och klassificera språkets mest grundläggande aktionsarter är en inte alldeles självklar uppgift. För att kunna beskriva VERBA PÅ-konstruktionen på ett rättvisande sätt använder jag mig av den beskrivning som ges i SAG, med kompletteringar från de definitioner som ges av Carlota S Smith i *The Parameter of Aspect* (1997). För att beskrivningen ska vara av sammanfattande, informativ karaktär redovisar jag bara de mest basala förklaringar som ges.

2.5.1. Aktionsart enligt SAG

SAG förklarar aktionsart som typ av aktion med avseende på aktionens tidliga egenskaper (1999 I:152). Med aktion menas ett skeende eller ett tillstånd sådant det uppfattas och språkligt beskrivs av språkbrukaren. Man skiljer mellan fyra grundläggande aktionsarter (1999 IV:323f):

⁵Ibland används termerna aktionsart och aspekt för att beskriva ett och samma fenomen. Jag använder mig enbart av termen aktionsart eftersom aspekt snarare är att föredra då man syftar på den morfologiskt betingade verbböjning som förekommer i vissa språk. I andra sammanhang ger man begreppen olika innehåll där aktionsart anger lexikal betydelse medan aspekt anger hela satsens betydelse. Jag gör inte den distinktionen och använder således termen aktionsart även då jag talar om verbhandlingens betydelse för hela satsen.

1. Tillstånd. Ex: *Ulf är elektriker.*
2. Oavgränsad process. Ex: *Maria skriver på en artikel.*
3. Avgränsad process. Ex: *Maria skriver en artikel.*
4. Punkthändelse. Ex: *Pelle slog igen boken.*

Förutom dessa fyra brukar man också ange olika semantiska distinktioner som skiljer de tydligaste aktionsarterna åt (1999 IV:324ff):

a) **Avgränsning.** Avgränsning handlar om huruvida man kan se ett utpekat slut eller inte för aktionen. En oavgränsad aktion kan upphöra när som helst, och/eller fortsätta hur länge som helst. En oavgränsad aktion är i princip delbar. Ex: *Pelle bakade.* En avgränsad aktion har en naturlig slutpunkt, nås inte den har aktionen inte ägt rum ordentligt. Aktionen kan heller inte fortsätta efter slutpunkten. En avgränsad aktion är odelbar. Ex: *Pelle bakade ett bröd.*

b) **Processualitet.** En aktion betraktas som processuell om den innebär ett inhomogent förlopp, dvs om predikationsbasen genomgår en rad olika mer eller mindre distinkta tillstånd. Ex: *Kassören sprang. Karin målade en tavla.* Motsatsen kallas icke-processuell och beskriver istället ett homogent, statiskt tillstånd eller punkthändelse. Ex: *Olof beundrade sin fru. Flickan somnade.*

c) **Dynamiskhet.** En aktion som inbegriper en förändring av något slag kallas dynamisk. Ex: *Olle sprang till sta'n. Tuppen gol.* Utgör aktionen ingen förändring är den statisk. Ex: *Nyckeln låg i lådan. Karin kände Maria.*

d) **Durativitet.** Om en aktion har tidsutsträckning kallas den durativ. Ex: *Arne läste (i två timmar).* En aktion utan (språkligt relevant) tidsutsträckning kallas punktuell. Ex: *Arne slog upp boken.*

2.5.2. Aktionsart enligt Carlota S Smith (urval)

I *The Parameter of Aspect* ges en delvis annorlunda beskrivning av aktionsarter än den som ges i SAG. Istället för de fyra grundläggande aktionsarterna som redovisades ovan ställer Smith upp fem⁶ (1997:3):

1. Tillstånd (States). Ex: *Kunna svaret.*
2. Aktivitet (Activity). Ex: *Promenera i parken.*
3. Fullbordande (Accomplishment). Ex: *Bygga ett hus.*
4. Semelfaktiver (Semelfactives). Ex: *Knacka.*

⁶Översättningen till svenska av termer och exempelmeningar är gjord av mig.

5. Prestation (Achievement). Ex: *Vinna ett lopp.*

De tre förstnämnda aktionsarterna, *tillstånd*, *aktivitet* och *fullbordande*, har sina motsvarigheter i SAG:s *tillstånd*, *oavgränsad aktionsart* och *avgränsad aktionsart*. De två följande skiljer sig åt och saknar direkt motsvarighet till SAG:s kategorier.

Smith definierar *semelfaktiver* som aktion bestående av enstaka händelse (single-state event) som inträffar mycket snabbt. De är dynamiska men åstadkommer inga resultat. Själva ordet härstammar från latin, *semel* 'enstaka'. Exempel på semelfaktiva verb är *blinka*, *hosta* och *flimra*. Det är inte ofta hela satser uppträder som semelfaktiver. Ofta sker handlingen iterativt, dvs upprepat, och kan då tolkas som *aktivitet* (multiple-event Activities). Ex: *Maria hostade*. Det är också vanligt att olika adverbial påverkar satsens aktionsart så att den istället uppfattas som aktivitet (1997:29f). Ex: *Maria hostade i en timme*.

Prestationer ter sig något udda då de på samma gång anses vara såväl avgränsade som punktuella. Kännetecknande är dock att de är dynamiska, dvs de innebär någon form av förändring. Denna förändring sker mycket snabbt. Exempel på verb av prestationskaraktär är *hitta*, *upptäcka*, *slå sönder*. Prestationer påminner om *fullbordanden* på så sätt att båda innebär någon form av resultat. Till skillnad från fullbordanden ligger fokus vid prestationer på själva utfallet av verbhandlingen (1997:30f). Ex: *Johan hittade sin klocka*.

2.5.3. Jämförelse mellan SAG och Smith

Vid en jämförelse mellan Smiths kategorier och dem som ges i SAG skulle det kunna se ut ungefär som i tabell 1.

Tabell 1. Grundläggande aktionsarter hos SAG resp. Smith

SAG	Smith
Tillstånd	Tillstånd
Oavgränsad process	Aktivitet
Punkthändelse	Semelfaktiver
Avgränsad process	Fullbordande Prestation

I undersökningen är det troligt att de aktionsarter som kan komma i fråga är de som är av oavgränsad karaktär. Eftersom semelfaktiver ofta antar oavgränsad aktionsart är det rimligt att tänka sig att även denna kategori kan uppträda i VERBA PÅ-konstruktionen.

2.6. Partikeladverbialens inverkan på aktionsart

Både SAG och Smith poängterar att det är aldrig bara verbet eller verbfrasen som avgör en sats aktionsart. Aktionsarten styrs av alla ingående argument, inte minst adverbialen.

SAG menar att den viktigaste distinktionen i vårt språk beträffande aktionsart är den mellan avgränsad och oavgränsad aktionsart (1999 IV:326). Det är också vanligt att bestämmingar som är bundna till verbet modifierar och/eller preciserar dess aktionsart i fråga om avgränsning. Det kan då handla om t.ex. objekt, objektspredikativ eller partikeladverbial.

Vid förbindelse med preposition som partikeladverbial styr denna ofta – men inte alltid – aktionsarten så att den blir avgränsad (1999 III:430). Ex: *gå av*.

2.6.2. Konstruktionen VERBA PÅ

Ibland bidrar emellertid partikeladverbialen till att åstadkomma oavgränsad aktionsart (1999 IV:330). Ex: *hålla till* (nere vid ån). *Soldaterna marscherade på*.

Aktionsarten för de satser där konstruktionen VERBA PÅ används är alltså oavgränsad. När exempel på konstruktionen ges i SAG använder man sig enbart av processuella, oavgränsade verb såsom *marschera*, *springa*, *arbeta*, *simma*. En fråga att finna svar på i undersökningen är således: Kan verb som ensamt uttrycker annan aktionsart än oavgränsad användas i konstruktionen?

3. Genomförande

3.1. Metod och material

I fråga om att karaktärisera konstruktionen använder jag mig främst av korpusverktyget Korp som tillhandahålls av Språkbanken vid Göteborgs universitet. På så sätt kan jag välja bland olika korpusar och se efter hur konstruktionen VERBA PÅ används och har använts bland språkbrukarna. För att ytterligare pröva konstruktionens användbarhet kommer jag att formulera egna konstellationer och söka efter dem på internet, i första hand med hjälp av sökmotorn Google. Detta sker främst i syfte att försöka hitta udda och mindre förväntade varianter av konstruktionen. Ett visst mått av introspektion genomsyrar förstås hela arbetet och jag låter den egna språkkänslan få fälla avgöranden om så krävs.

Beträffande konstruktikonposten använder jag mig av den svenska mall som är under utveckling vid Göteborgs universitet (se Lyngfelt 2012 ms). Mallen bygger i sin tur på de mallar som utarbetats inom FrameNet men är förstås i behov av viss anpassning. Delvis beroende på att våra språk skiljer sig åt men framförallt eftersom mallen ska kunna integreras med övriga databaser inom FN++. Sist i detta avsnitt redovisas hur konstruktikonposten utformats.

3.2. Sökning i Korp

Korp erbjuder en samling av 68 korpusar med ett sammanlagt innehåll av drygt 810 miljoner löpord. Dessa 68 korpusar är av vitt skilda slag i fråga om såväl textgenre som omfång. Många av dem har i Korp grupperats och fördelats på 6 större korpusar. Tolv korpusar finns kvar i sitt ursprungliga skick vilket alltså ger möjligheten att välja mellan 18 olika korpusar (samlingskorpusar) inom Korp.

Även dessa 18 är förstås åtskilda i fråga om storlek och innehåll. Med tanke på konstruktionens karaktär utgår jag från att den främst förekommer i mer eller mindre skönlitterära texter. Eftersom jag också är intresserad av att veta hur konstruktionen utnyttjas av samtida språkbrukare kommer jag att söka efter den bland bloggtexter. Utifrån dessa kriterier väljer jag att använda mig av tre korpusar:

1. Skönlitteratur: Innehåller mer än 26 miljoner löpord. Består av sex mindre korpusar.
2. PAROLE: Innehåller mer än 24 miljoner löpord. Består av texter av olika genrer.
3. Bloggmix: Innehåller knappt 223 miljoner löpord. Består av ett urval av svenska bloggar och uppdateras regelbundet.

För att nå sökresultat som visar verb+på med fortsättningsbetydelse och inget annat använde jag mig av den utökade sökfunktionen i korpusverket. Där ges möjlighet att formulera avancerade söktryck⁷. Förutom att man kan ange innehåll som ska ingå i sökningen kan man också ange innehåll som **inte** ska ingå. Ett antal inledande försök med mer eller mindre tveksamma resultat ledde mig fram till slutsatsen att jag vid samtliga sökningar bör använda tre kolumner av textfält:

1. I det första har olika varianter av ordklassen verb angivits.
2. I det andra har partikeln *på* definierats.
3. I det tredje har olika ord eller ordklasser angivits för att välja till/bort efterföljande led.

⁷Språkbanken erbjuder en användarhandledning på sin webbsida:
<http://spraakbanken.gu.se/swe/forskning/infrastruktur/korp/anvandarhandledning>

Varje textfält motsvarar ett led i sökuttrycket. Trots att jag i fält 2 angivit ordet *på* i egenskap av partikel kunde jag inte undvika att få många träffresultat där *på* istället utgjorde preposition. Genom att lägga till det tredje fältet kunde jag välja att efterföljande led inte skulle vara sådana ordklasser som normalt ingår i rektion till preposition.

Fördelen med de tre textfälten är att jag undviker konstruktioner av typen: *Vi sprang på stigen*. Nackdelen är att jag går miste om konstruktioner där partikeln inte är placerad direkt efter verbet. Detta kan exempelvis uppstå när verbet är finit och subjektet är placerat efter verbet: *Nu paddlar de på riktigt bra*. Det kan också uppstå om ett annat adverbial placerar sig mellan verbet och partikeln: *Han mal ju på i all evinnerlighet*.

Eftersom de tre valda korpusarna delvis skiljer sig åt har jag fått gå tillväga på lite olika sätt. Jag redovisar mina sökningar i tur och ordning.

3.2.1. Sökning i Skönlitteratur

Jag inledde med att ange följande sökuttryck i tre fält enligt tabell 2:

Tabell 2. Formulering av sökuttryck i Skönlitteratur

	Skönlitteratur
Textfält 1	Ordklass: verb
Textfält 2	Ord: på, ordklass: partikel
Textfält 3	Ordklasser: substantiv samt pronomener exkluderades

Trots dessa angivelser kunde jag inte undvika att få många irrelevanta träffresultat. Vid några inledande söktester la jag märke till att jag fick många träffar på redan lexikaliserade konstruktioner av typen *höra på*, *hålla på*, *tänka på* och *ta på*. Dessa fyra verb valdes därmed bort från sökningen i textfält 1⁸.

Efter att ha valt bort de fyra verben fick jag ett sammanlagt antal träffar på 2 600. Exempel på typiska träffar inom Skönlitteratur är: *Mia höll Annie i handen när de traskade på*, *Modern pladdrade på* och *Maud lyssnade inte*.

3.2.2. Sökning i PAROLE

⁸För att inbegripa alla böjningar valde jag att ange respektive verb såsom *grundform* och inte *ord*.

I formuleringen av sökuttryck gick jag tillväga på exakt samma sätt som i korpusen Skönlitteratur. Sökuttrycket angavs enligt tabell 2, med tillägget att jag exkluderade de fyra verb som nämndes ovan. Resultatet gav 2 020 träffar. PAROLE består av diverse textmaterial, däribland tidningstext, tidskrifter, romaner och webbtexter. Eftersom PAROLE innehåller samma skönlitterära texter som Skönlitteratur hoppade jag helt enkelt över de upprepade träffarna. Exempel på typiska träffar inom PAROLE är: *Han är mogen att hamra på med segrar nu och lär ganska snart vara upp i guld, Sedan dess har det rullat på med musikhögskolor, rockband, spelningar och plattor.*

3.2.3. Sökning i Bloggmix

Helt slumpmässigt kom Bloggmix att bli den sista i ordningen att undersökas av de tre valda korpuserna. Att det föll sig så skulle visa sig vara ett lyckokast eftersom erfarenheterna från de tidigare sökningarna skulle komma väl till pass. Som tidigare angetts innehåller Bloggmix tio gånger fler löpord än var och en av de två övriga. För att få ner antalet träffar till en hanterbar nivå tvingades jag att formulera mina sökuttryck på annat sätt än vad som hittills varit funktionellt.

Min inledande strategi var att exkludera betydligt fler verb än i tidigare sökningar. Detta visade sig fungera synnerligen dåligt eftersom sökningen inte gav några träffar alls. Om det uteblivna resultatet beror på själva sökverktyget eller den befintliga dator- och/eller internetkapaciteten är dessvärre en fråga som får lämnas obesvarad. Situationen krävde under alla omständigheter en omformulering av sökuttrycket.

Av erfarenhet från de tidigare träffresultaten kunde jag formulera mer specifika sökuttryck. Jag hade nu studerat många varianter av konstruktionen och kände till vilka efterföljande led som är vanligast förekommande. I många fall inleds de adverbial som följer efter konstruktionen med endera prepositionen *i* eller *med*. Exempel: *Han tog ingen hänsyn till dem utan marscherade på i sin egen takt...*, *Gerda dammar på med Månskenssonaten*. Tillvägagångssättet blev att modifiera det tredje textfältet och göra två parallella sökningar enligt tabell 3 och 4:

Tabell 3. Sökning 1 i Bloggmix.

	Bloggmix
Textfält 1	Ordklass: verb
Textfält 2	Ord: på
Textfält 3	Ord: i

Tabell 4. Sökning 2 i Bloggmix.

	Bloggmix
Textfält 1	Ordklass: verb
Textfält 2	Ord: på
Textfält 3	Ord: med

På grund av det innehållsmässigt snäva tredje textfältet verkade det överflödigt att närmare specificera de två första. Sökning 1 gav ett resultat om 6 928 träffar, medan Sökning 2 gav 4 753. Typiska träffresultat i Bloggmix är: *Barnen fick kolla på TV medan vi donade på i lägenheten, Har mojsat på i soffan och väntat på att en tvätt ska bli klar...*

3.3. Omskrivningstest för urskiljning av träffresultat

Ett av undersökningens syften är att karaktärisera konstruktionen VERBA PÅ. Som nämnts tidigare modifierar konstruktionen den ingående verbfrasen så att den får en fortsättningsbetydelse. Bland de många sökträffar jag studerat förekommer många VERBA PÅ-konstruktioner som liknar den som behandlas i undersökningen, men som faktiskt utgör någonting annat. Utan att ta hänsyn till hela den sats där konstruktionen ingår är det lätt att ta miste och göra felaktiga analyser. För att testa om en VERBA PÅ-konstruktion verkligen är av det slag som är intressant här kan man göra en enkel omskrivning enligt följande:

- (3) a. Han kämpade på med tvätten.
- b. Han fortsatte att kämpa med tvätten.

Genom att byta ut *på* från konstruktionen mot *fortsatte*⁹ *att + verb i infinitiv* kan vi enkelt upptäcka om vi har med denna undersöknings konstruktion att göra eller inte. Om satsens aktionsart förblir oförändrad har vi med största sannolikhet att göra med den för undersökningen reguljära konstruktionen. Detta lilla test kan tyckas överflödigt men det har varit till nytta för att säkrare kunna avgöra vad för sorts konstruktion jag studerar. Betänk följande exempel där meningarna (4a) och (5a) är hämtade ur PAROLE:

- (4) a. Det märktes inte, Dählie öste på i sitt vanliga tempo.
- b. Det märktes inte, Dählie fortsatte (att) ösa i sitt vanliga tempo.

Mening (4b) är fullt gångbar och behåller den betydelse som uttrycks i (4a), alltså är konstruktionen i exemplet av det slag som ska studeras i

⁹Det är lämpligt att behålla det tempus som uttrycks i originalmeningen.

undersökningen. I nästa exempel återkommer samma lemma:

- (5) a. Lars-Åke öser på med köttbullar och sås.
b. #Lars-Åke fortsätter att ösa med köttbullar och sås¹⁰.

Mening (5b) är inte alldeles otänkbar, men uttrycker ändå viss knepighet. Utan någon vidare analys av denna knepighet kan man åtminstone vara säker på att *ösa på* i detta sammanhang inte är den i sammanhanget reguljära VERBA PÅ-konstruktionen. Vid en jämförelse av aktionsart i mening (5a) och (5b) kan man notera att där finns en skillnad, om än implicit uttryckt. En rimlig tolkning av *öser på* i mening (5a) motsvarar ungefär *fyller på*. Den pragmatiska betydelsen är att Lars-Åke öser på med köttbullar och sås tills tallriken är full och därmed har vi att göra med avgränsad aktionsart. I (5b) däremot uttrycks ett oavgränsat ösande utan naturlig slutpunkt.

Med hjälp av omskrivningstestet kommer många konstruktioner att kunna urskiljas och exkluderas från resultatredovisningen. Detta faktum innebär emellertid inte att de är ointressanta och de kommer därför beskrivas i avsnitt 4.3.

3.4. Konstruktikonpost

Formatet för konstruktikonposten beskrivs av Lyngfelt (2012 ms) och är fortfarande under utveckling. I nuvarande skick består posten av 12 informationsfält. Tillsammans ger de en beskrivning av bl.a. konstruktionens struktur, dess element, definitioner i fritext och autentiska exempel. Strax följer en redogörelse för de 12 fälten och för att underlätta läsningen vill jag först förklara några väsentliga begrepp och förkortningar.

SALDO – SALDO är en omfattande lexikonresurs som är helt elektroniskt baserad. Den är avsedd för språkteknologisk forskning och har ett därför ändamålsenligt format. Tillhandahålls av Språkbanken.

Taggning – uppmärkning, dvs att i datalingsvistiskt format utföra en uppmärkning av ord och fraser för att dessa ska vara identifierbara elektroniskt. En taggad fras kallas också en annoterad fras.

CEE – construction evoking element. Den (eller de) lexikala enhet som pekar ut konstruktionen.

Övriga förkortningar

Cxn – konstruktikon

Cx – konstruktion

Ce –

konstruktionselement, led som ingår i Cx

¹⁰Tecknet ”#” används i enlighet med internationell praxis. ”#” markerar att en sats är grammatiskt korrekt men kan uppfattas som orimlig på annat sätt, exempelvis pragmatiskt eller logiskt.

De 12 fält som ingår i posten är formulerade enligt följande¹¹:

id	Konstruktionens namn. Ska vara unikt inom databasen och gärna avslöja information om konstruktionen.
type	Typbenämningen för konstruktioner är Cx. Det finns andra typer inom databasen såsom deltagarroll (Role) och grammatisk kategori (Cat).
inheritance	Eftersom Cxn är hierarkiskt uppbyggt anges här om konstruktionen har "ärvda" egenskaper från en överordnad, mer generell konstruktion.
evokes	Här anges om, och i så fall vilken, ram i FN++ som aktualiseras av konstruktionen. Många konstruktioner saknar denna koppling till ramarna.
definition	Konstruktionen definieras i fritext, och respektive element taggas.
structure	Här uttrycks en enkel schematisk redogörelse för strukturen. Fraser skrivs enligt vedertagen standard (VP, NP osv.) medan ord och ordklasser anges enligt SALDO-formatet.
cee	Här anges, i SALDO-format, den eller de specifika lexikala enheter som är avgörande för att åstadkomma konstruktionen.
construction_element s - internal	Interna konstruktionselement (Ce). Här anges alla element som ingår i konstruktionen
construction_element s - external	Externa konstruktionselement (Ce). Här anges de element som ingår i konstruktionens valens.
examples	Här anges några autentiska exempel på konstruktionen (ofta hämtade från någon av Språkbankens korpusar). Exempelen ska vara representativa för Cx, men också belysa dess variationsmöjligheter. Hela Cx taggas, liksom respektive Ce var för sig. CEE markeras.
comment	Om det finns ytterligare information som inte framkommer i övriga fält kan den nämnas här.
reference	Här anges källan till Cx-posten

4. Resultat

Eftersom syftet med denna undersökning är av kvalitativ art har jag inte för avsikt att redovisa sökresultaten i fråga om antal och frekvens. De följande två underavdelningarna avser att ge svar på det ena av undersökningens två

¹¹Respektive fält har fått behålla sin engelska rubrik. All övrig information uttrycks på svenska så långt det är möjligt.

delsyften. Där redovisas hur konstruktionen VERBA PÅ karaktäriseras, dels i fråga om aktionsart och dels i fråga om annan karaktäristik ur ett semantiskt perspektiv.

Därefter följer en kortare underavdelning som behandlar udda resultat. Trots att dessa inte ger direkt svar på undersökningens frågor har de viss relevans som motiverar att de behandlas här. Genom att beskriva vad som **inte** är VERBA PÅ med fortsättningsbetydelse bidrar man till att definiera vad som faktiskt är det. Avslutningsvis redovisas utformningen av en potentiell konstruktikonpost, som svar på undersökningens andra delsyfte.

Jag använder mig av förkortningar på följande vis för att ange varifrån jag hämtat de autentiska exempelmeningarna¹²:

- (S) ur korpus Skönlitteratur
- (P) ur korpus PAROLE
- (B) ur korpus Bloggmix

4.1. Aktionsart hos verb i VERBA PÅ-konstruktion

VERBA PÅ-konstruktion med fortsättningsbetydelse genererar oavgränsad aktionsart. Efter genomgång av de hundratals sökresultaten har det visat sig att aktionsarten hos de verb som kan ingå i konstruktionen är av två slag, semelfaktiver eller verb med oavgränsad aktionsart. Den sistnämnda kategorin är i klar majoritet.

4.1.1. Oavgränsad aktionsart

Istället för att redovisa samtliga verb med oavgränsad aktionsart väljer jag att presentera dem i fem olika grupper. Utifrån den samlade resultatmängden har jag kunnat urskilja vissa grupper av verb som bildar semantiska enheter. Indelningen är ungefärlig och är till för att ge en förenklad illustration av alla de verb som förekommit bland resultaten. Gruppernas omfång skiftar, kvantitativt sett, men jag kan nämna att 5. *Övriga verb* är klart störst. Jag rubricerar dem enligt följande:

1. Yttrandeverb
2. Förflyttningsverb
3. Arbetsverb
4. Vardagslivsverb
5. Övriga verb

¹²Vissa meningar uppträder i fler än en korpus. Jag anger den där jag fann meningen allra först.

Yttrandeverben betecknar alla de verb som innebär att något yttras, antingen med ord eller andra ljudyttringar. Flera av dessa är av bildlig karaktär. Ex:

- (6) Mrs Fane pratade på utan att bry sig om Miss Marples brorson. (S)
- (7) Och han gafflade på som en skata: (S)

Förflyttningsverben anger allsköns former av förflyttning, antingen med hjälp av den egna kroppen eller med hjälp av forskaffningsmedel. Konstruktionen anges med animat (dvs levande) subjekt och då företrädesvis människa även om ett och annat djur förekommer. Ex:

- (8) Jag kan vandra på utan hinder, ända tills jag kommer ner till seraljen och fängelserna. (S)
- (9) Jag låter honom galoppera på i ganska friskt tempo några varv,... (B)

Bland förflyttningsverben förekommer också konstruktioner med inanimata (dvs icke-levande) subjekt. Det handlar då om bildliga beskrivningar. Ex:

- (10) Livet klampar på i omaka skor. (P)
- (11) Så utvecklingen vandrar på i sin egen takt. (P)

Arbetsverben inbegriper verb som beskriver olika slag av arbete. Till denna kategori har jag fört verb som betecknar yrkesarbete eller annat fysiskt arbete. Ex:

- (12) ...medan alla släktingar tröstlöst arbetar på i grottekvarnen... (S)
- (13) Så vi svettades och sågade på. (S)

Vardagslivsverb är en liten grupp verb som framförallt förekommer i bloggtexter. Jag valde etiketten vardagsliv eftersom dessa verb beskriver sådana aktiviteter som oftast sker i hemmet och som inte direkt kan knytas till yrkesarbete. Ex:

- (14) Min förkylning blir inte heller värre (...) så jag bara myser på och tar det lugnt. (B)
- (15) Jag pysslade på i köket, flyttade om lite julblommor så det blev som jag tänkt mig... (B)
- (16) ... gubben är i garaget och donar på. (B)

Övriga verb står för den största mängden. Hit har jag fört alla de verb som inte låter sig klassificeras lika enkelt som ovanstående. Förutom de verb som inte alls passar in i ovanstående kategorier ingår också sådana verb som oftast antar bildlig betydelse (även om verbets grundbetydelse eventuellt hade motiverat en annan kategori), eller verb som kan betyda olika saker i olika sammanhang. Ex:

- (17) Vispa på, bara! (P)

- (18) Jag gjorde ingen invändning, han fick bolma på, ... (P)
(19) Är det en bra präst som (...) inte bara drönar på i tomme, kan det hjälpa mycket... (S)
(20) Smirnov ångade på i sitt mördande tempo... (P)

4.1.2. Semelfaktiver

Många av de verb som återfinns bland träffresultaten kan hänföras till kategorin Semelfaktiver i fråga om aktionsart (se avsnitt 2.4.). Detta är verb som semantiskt står för en aktivitet som motsvarar det vi också kan kalla punkthändelse. En enstaka handling som tar minimalt med tid i anspråk då den utförs.

När det semelfaktiva verbet ingår i VERBA PÅ-konstruktionen modifieras aktionsarten och övergår till att bli oavgränsad. Detta innebär också att handlingen ska tolkas iterativt. Ex:

- (21) Kyrkoherden snörvlade på i ett, han är så dödtråkig. (S)
(22) ... hon petade på med toalettborsten och återgick till sitt ansikte. (S)

4.1.3. Andra aktionsarter

Bland de hundratals träffresultaten i de tre korpusarna har jag inte ens i mycket bildliga uttryck kunnat hitta verb av någon annan aktionsart än oavgränsad och semelfaktiver. Verb med avgränsad aktionsart kan knappast komma på fråga eftersom konstruktionen förhindrar resultativitet. Jag har försökt formulera egna konstruktioner med verb av avgränsad aktionsart, men har inte kunnat hitta något enda resultat.

De resultat jag fått genom att söka på egenhändigt påhittade konstruktioner med punktuella verb har varit mycket få till antalet och av annan karaktär än den eftersökta. Vid sökning med hjälp av Google har jag funnit två exempel där verbet *somna* används i imperativ på följande sätt *somna på du*. Den slutsats jag drar är att fortsättningsbetydelsen visserligen är aktualiserad, men syftar då på *somna* såsom hela insomningsmomentet, vilket i sin tur inte är en punktuell händelse utan snarare oavgränsad aktionsart.

Jag har inte hittat några exempel då konstruktionen uppträtt med statiska verb. En orsak till detta kan vara att det är mycket svårt att formulera funktionella sökuttryck. t.ex. förekommer en del statiska verb i konstruktioner av mer bildlig karaktär såsom *ligga på*, *stå på*.

4.2. Semantisk utvidgning

Då konstruktionen används utövar den i många fall en påverkan på innehåll och betydelse. I vissa fall påverkas betydelsen inom verbfrasen och i andra fall påverkas övriga argument i satsen.

4.2.1. Modifiering av verb

Konstruktionen används i många sammanhang för att skapa bildliga uttryck. Somliga uttryck är vedertagna såsom *rulla på* och det semantiskt närliggande *flyta på*. I andra fall verkar det som om själva konstruktionen bidrar till att skapa bildliga uttryck med verb som annars betyder något annat:

- (23) a. Roslagskullas damer ångar på i trean. (P)
b. #Roslagskullas damer ångar i trean.

- (24) a. AIK ledde med 3-1 och Djurgården trummade på för att vända matchen... (P)
b. #AIK ledde med 3-1 och Djurgården trummade för att vända matchen...

I exempel (23) används *ånga på* i en betydelse som motsvarar ungefär *kämpar på* eller *jobbar på*. Rimligen kan man också tolka betydelsen av *ånga på* så att Roslagskullas damer dessutom når allt bättre och bättre resultat. När verbet *ånga* i (23b) står ensamt förloras den bildliga betydelsen och kvar finns den bokstavliga grundbetydelsen som innebär att 'någon/något avger ånga', som jag upplever befinner sig semantiskt mycket långt ifrån den bildliga bemärkelsen. I exempel (24) används *trumma på* i en liknande betydelse som i (23), konstruktionen betyder ungefär *jobbade på* eller *slet*. När verbet *trumma* står ensamt i (24b) återkommer dess grundbetydelse som innebär att man 'taktfast slår på något, antingen med t.ex. sina fingrar eller annat tillhygge'. I detta exempel (24) upplever jag kopplingen mellan den bokstavliga och den bildliga användningen som mer logisk än i det förra (23).

4.2.2. Modifiering av subjekt

Genom att modifiera valensen hos satsens övriga argument kan en konstruktion med vedertagen, konkret betydelse istället ges bildlig. Detta sker t.ex. om ett verb som kräver ett animat subjekt istället antar ett inanimat subjekt. (Exempel på samma fenomen berördes också i avsnitt 4.1.1.) Nedan följer två exempel med verben *lunka* och *vandra* i både bokstavlig och bildlig betydelse, med och utan konstruktion:

- (25) a. Hästen lunkade på i sakta mak. (S)
b. Hästen lunkade i sakta mak.

- ... (P)
- (26) a. Det är deras vardagsliv som lunkar på och speglas på olika sätt,
b. #Det är deras vardagsliv som lunkar och speglas på olika sätt, ...
- (27) a. Björnfar vandrade på, tills han kom fram till en backe i skogsbrynet, ... (S)
b. Björnfar vandrade, tills han kom fram till en backe i skogsbrynet, ...
- (28) a. Så utvecklingen vandrar på i sin egen takt. (P)
b. #Så utvecklingen vandrar i sin egen takt.

Då valensen hos subjektet modifierats fungerar den bildliga betydelsen i satsen endast då verbet uppträder inom konstruktionen. Därmed kan vi anta att det är konstruktionen som ger upphov till de semantiskt vidgade möjligheterna.

4.3. Udda sökresultat

4.3.1. Falska resultat trots korrekt söksträng

Många VERBA PÅ-konstruktioner kan vid en första anblick ge sken av att uttrycka fortsättningsbetydelse. Genom tidigare nämnda omskrivningstest (se avsnitt 3.3.) kunde jag urskilja flera konstruktioner som verkar uttrycka verbhandling med fortsättningsbetydelse men som i själva verket uttrycker något annat. Orsaken till problematiken består troligen av att svenskan rymmer fler än en VERBA PÅ-konstruktion. I några fall handlar det om vedertagna fraser som t.ex.: *tända på* 'sätta eld på' och *skjuta på* 'knuffa'. Här följer ytterligare några exempel:

- (29) Amerikaner kan ju detta med att fläska på ordentligt. (B)
(30) Den varvar vanliga mellotron-låtar med en symfoniorkester som vräker på. (P)

En anledning till att dessa fraser är svåra att skilja från VERBA PÅ med fortsättningsbetydelse är att de ibland också uppträder som dessa:

- (31) Ska inte fläska på med mer dravvel, för ni är säkert lika trötta som jag? (B)
(32) Regnet vräkte på i flera timmar.

4.3.2. Felaktigheter i söksträng pga begränsningar i gränssnittet

Trots att Korp är ett väl fungerande verktyg har vissa felaktiga resultat inte helt kunnat undvikas. I det textfält där jag angav verb har i några fall helt andra ordklasser dykt upp. En diskussion om orsaken till detta återkommer i avsnitt 5.

De felaktiga resultaten kan vara tillfredsställande läsning inte bara för den som har ett professionellt intresse av dem utan också eftersom de genom sin orimlighet gärna lockar till skratt. Jag ger ett par exempel nedan. Den fullständiga listan över de felaktiga resultaten återfinns i Bilaga 1. För tydlighets skull låter jag de felaktiga VERBA PÅ-konstruktionerna i exemplen vara understrukna.

(33) Efter 15.00 ökade backen Sergej Gontjar på till 2-0... (P)

(34) Vad håller Maritta på med? (S)

(35) ...tis- onsdagar korngrynssoppa på salt kött, tors- och fredagar ärter... (S)

4.4. Konstruktikonpost

Utifrån den mall som omnämndes i avsnitt 2.1. har en potentiell konstruktikonpost formulerats på följande vis¹³:

id	Verba_på
type	Cx
inheritance	
evokes	Activity_ongoing
definition	<e name="Activity">Verb</e> kombinerat med efterföljande partikel <e name="ab">på</e> uttrycker aktion med fortsättningsbetydelse.
structure	vb på..4
cee	på..4
construction_elements - internal	<role name="Activity" cat="vb"/> <cat name="ab" lu="på..4"/>
construction_elements - external	<role name="Agent" cat="NP"/>
examples	<e name="Agent">Hon</e> <e name="verba_på"><e name="Activity">knogade</e> <e name="ab" "CEE">på</e></e> i alla fall. <e name="Agent">Kyrkoherden</e> <e name="verba_på"><e name="Activity">snörvlade</e> <e name="ab" "CEE">på</e></e> i ett. <e name="verba_på"><e name="Activity">Vispa</e><e name="ab" "CEE">på</e></e> bara.
comment	Agent är optionellt, då konstruktionen inte sällan används i imperativ.
reference	Börjesson, Linnéa (2012). Kämpa på! En undersökning av konstruktionen VERBA PÅ med fortsättningsbetydelse. (C-uppsats) Inst f svenska språket, Göteborgs universitet

5. Diskussion

¹³I fältet ”examples” står orden i exempelmeningarna med understruken stil. Detta är enbart tillfälligt, för att lättare urskilja dem från den sk tagningen.

Inom ramen för undersökningen har ingått flera moment som jag ämnar reflektera över i detta avsnitt. Jag inleder med det viktigaste och mest omfattande, nämligen resultatet.

5.1. Konstruktionens aktionsart

Helt enligt förväntan har aktionsarten hos de verb som förekommer i konstruktionen varit av oavgränsad karaktär. Utöver dessa förekommer åtskilliga semelfaktiva verb, som i kraft av hela frasen antar oavgränsad aktionsart.

Tabell 1. Grundläggande aktionsarter hos SAG resp. Smith

SAG	Smith
Tillstånd	Tillstånd
Oavgränsad process	Aktivitet
Punkthändelse	Semelfaktiver
Avgränsad process	Fullbordande Prestation

Tabell 1 som tidigare redovisades i avsnitt 2.4. får därmed anses gälla med de förbehåll som där angavs.

Vid sökning efter konstruktion med punktuella verb angav jag enbart sökuttryck i imperativ. Andra tempus förefaller orimliga:

(36) #Jag somnade på i flera timmar.

(37) ?Flygplanet landade på hur länge som helst.

Mening (37) skulle eventuellt kunna fungera om man vidgar verbets betydelse till att även inbegripa det cirkulerande ett flygplan ibland ägnar sig åt innan det dyker ner och sätts i marken. Det får dock anses alltför långsökt och då har också verbhandlingen antagit oavgränsad aktionsart. Däremot ter sig troligen följande mening mer rimlig:

(38) Flygplanen landade på utan avbrott.

I mening (38) bidrar det kollektiva subjektet till att verbhandlingen får den karaktär som de semelfaktiva verben ibland uppvisar, dvs aktionen uttrycker ett upprepat händelseförlopp och genererar därmed oavgränsad aktionsart.

Enligt de resultat som framkommit fungerar VERBA PÅ-konstruktionen enbart med oavgränsade och semelfaktiva verb. Man kan ana att konstruktionen VERBA PÅ med fortsättningsbetydelse i begynnelsen enbart användes med verb av oavgränsad aktionsart och att semelfaktiverna med hjälp av konstruktionens

attraktionsförmåga anslutit efterhand. Frågan är om det är möjligt för konstruktionen att sträcka sig över verb med annan aktionsart och ändå bibehålla fortsättningsbetydelsen.

5.2. Semantisk utvidgning

Det verkar som om konstruktionen i flera fall kan bidra till semantisk utvidgning och som framgick i resultatredovisningen har jag identifierat två varianter på olika nivåer i satsen där konstruktionen bidrar till bildlig betydelse. Med hjälp av de udda resultaten har jag också lagt märke till ett annat slag av semantisk utvidgning.

I samband med de falska resultaten som redovisades i avsnitt 4.3 gavs exempel på två VERBA PÅ-konstruktioner, *fläska på* och *vräka på*, som kan skifta i fråga om fortsättningsbetydelse. Här följer ett exempel där VERBA PÅ-konstruktionen är mycket svår att definiera:

(39) Folk trängdes kring diskarna, slogs för att byta de meningslösa gåvor de hade fått en
vecka tidigare, hetsade på för att hinna tillbaka innan den korta lunchtimmen
hade tagit slut. (S)

Man kan göra tolkningen att *hetsa på* i sammanhanget är en konstruktion av det slag som behandlas i undersökningen, dvs som uttrycker fortsättningsbetydelse. Man kan också göra tolkningen att *hetsa på* är en variant av uttrycket *skynda på*, som har en annan betydelse. Hur kan en sådan vacklan uppstå?

När en språklig struktur börjar uppträda enligt ett generellt mönster, med en generell betydelse kan man tala om konstruktionalisering. Undersökningens VERBA PÅ-konstruktion är ett exempel på detta fenomen. När en konstruktionalisering ägt rum kommer den aktuella konstruktionen att utöva en attraktionskraft på andra lexikala enheter i språket. Detta är vad som skulle kunna ha skett i ovan nämnda exempel om man gör tolkningen att konstruktionen används för att skapa en fortsättningsbetydelse hos verbet *hetsa*.

Kanske är det också detta fenomen som har bidragit till att konstruktionen kan åstadkomma den typ av semantisk utvidgning som omtalas i avsnitt 4.2. Där gavs exempel på hur olika verb kan anta bildlig betydelse med vissa subjekt endast så länge verben ingår i konstruktionen. Ex: *Roslagskullas damer ångar på i trean, Så utvecklingen vandrar på i sin egen takt.*

Bland de udda resultaten har flera exempel på den här potentiella attraktionskraften iakttagits, inte bara hos VERBA PÅ med fortsättningsbetydelse. Konstruktioner som är mer knutna till specifika verb, t.ex. *fylla på* och *skynda på* har visat tecken på att kunna anta andra verb med bibehållen betydelse. Utifrån de två sistnämnda konstruktionerna skulle man kunna få uppfattningen att konstruktioner som är mer eller mindre lexikaliserade kan ge upphov till

kluster av konstellationer som har i det närmaste identisk betydelse. Det är noterbart att många verb uppträder i ett flertal VERBA PÅ-konstruktioner. Jag upplever att ju vidare betydelse ett verb har, desto lättare har det för att attraheras av olika konstruktionsvarianter. Exempelvis kan *dra på* och *trycka på* anta en rad olika betydelser beroende på sammanhang.

5.3. Brister i gränssnittet Korp

Vid ett antal tillfällen fick jag resultat där vitt skilda ordklasser hade smugit sig in på verbets plats i söksträngen. Då jag tittat närmare på dessa fraser tror jag mig ha funnit åtminstone en rimlig förklaring till några av dessa knepiga formuleringar.

Jag tror att i många fall överensstämmer ordens avslutande stavelser med sådana morfem som bildas då olika verb böjs i tempus. I de tre fall som nämndes i avsnitt 4.3 tror jag att detta är orsaken. De tre orden där var *Gontjar*, *Maritta* och *korngrynssoppa*. Alla tre liknar verbala böjningsmorfem i de avslutande stavelserna. (I första exemplet presens, därefter infinitiv/imperativ i de två följande.) I en stor majoritet av de felaktiga resultaten ser det ut på liknande sätt. Andra exempel är *betongklumpar*, *Asta* och *vitlökssås* (presens, infinitiv/imperativ och passiv).

Vid vissa tillfällen tror jag att gränssnittet inte klarar att göra skillnad mellan olika homonyma enheter. Exempelvis förekom frasen *...byxor med prickar på i butik...*

5.4. Avslutande tankar

I arbetet med att definiera konstruktionen hade jag som utgångspunkt att studera verbhandlingens aktionsart. Efterhand upptäckte jag variationer som snarare bör betraktas ur ett semantiskt perspektiv. Kanske är det symptomatiskt för konstruktionsgrammatiken, där man snarare belyser hur språkliga egenskaper hänger samman än hur de skiljs åt.

Undersökningen har visat att konstruktionen är gångbar och lever och blomstrar. Det kunde vi se exempel på i korpusen Bloggmix där flera trendiga och innovativa konstellationer fanns med bland träffresultaten, som exempelvis *mysa på* och *groova på*. För övrigt märktes att vissa konstruktioner, i synnerhet de med starkt bildlig betydelse, blivit särskilt vanliga i vissa sammanhang. Det handlar t.ex. ofta om att *pressa på* och *trycka på* i politiska affärer. I sportens värld får man återkommande ta del av hur det *trummas* och *pinnas på*. Ännu snävare betraktat är frasen *gick på i tredjespår* rikligt förekommande i referat från travsportens domäner.

Jag hoppas att undersökningens resultat fyller en funktion som pilotstudie och

att konstruktikonposten blir användbar i utformningen av ett svenskt konstruktikon.

Litteraturförteckning

Fillmore, Charles 2008. Border Conflicts: FrameNet Meets Construction Grammar. I: Bernal, Elisenda and Janet DeCesaris (red.), *Proceedings of the XIII EURALEX International Congress*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

Fillmore, Charles, Russell Lee-Goldman & Russell Rhodes (under utgivning). The FrameNet Constructicon. Kommer i: Boas, Hans & Ivan Sag (red.), *Sign-Based Construction Grammar*. Stanford: CSLI.

Fried, Mirjam (under utgivning). Construction Grammar. Kommer i: Alexiadou, Artemis & Tibor Kiss (red.), *Handbook of syntax*. Second edition. Berlin: de Gruyter.

Lyngfelt, Benjamin 2012. Ett svenskt konstruktikon. (Opublicerat manuskript.) Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Smith, Carlota S. 1997. *The Parameter of Aspect*. Second edition. Dordrecht: Kluwer (Academic Publishers)

Teleman, Ulf; Erik Andersson & Staffan Hellberg 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Stockholm. (Förk. SAG)

Användarhandledning för verktyget Korp

<http://spraakbanken.gu.se/swe/forskning/infrastruktur/korp/anvandarhandledning>

Hämtad 2011-12-11

Kortfattad information om FrameNet

<https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/about>

Hämtad 2011-12-10

Kortfattad information om Svenskt Frasnät ++

<http://spraakbanken.gu.se/swefn/>

Hämtad 2011-12-08

Bilaga 1

Samtliga av de felaktiga träffresultat som uppkommit p.g.a. begränsningar i Korp. Söksträngen är understruken.

1. Vad håller Maritta på med
2. korngrynssoppa på salt kött
3. ökade backen Sergej Gontjar på till
4. betongklumpar på över kilot
5. som det står Paea på
6. albino på riktigt
7. kom Asta på långt senare
8. chef för marknadsområde öst på GLAB
9. bolags-USA på med
10. Är inte folk trötta på sådana

11. uppmärksamma på och
12. så hoppade emma på i Habo
13. vitlökssås på med
14. andreas på med
15. byxor med prickar på i butik
16. blogg.se på med
17. kvickast på med
18. Wysteriia på med
19. superbra på i princip allt
20. Lolita på i

21. LÅNGT på i
22. årsbästa på i
23. vitlök på i
24. jga på med [sic]
25. avocadoröra på med
26. plattan jag lägger keys på i veckan
27. kärnkraften är jag inte helt lost på
28. såklart på med
29. TomicTomi på med

GU-ISS, Forskningsrapporter från Institutionen för svenska språket, är en oregelbundet utkommande serie, som i enkel form möjliggör spridning av institutionens skriftliga produktion. Det främsta syftet med serien är att fungera som en kanal för preliminära texter som kan bearbetas vidare för en slutgiltig publicering. Varje enskild författare ansvarar för sitt bidrag.

GU-ISS, Research reports from the Department of Swedish, is an irregular report series intended as a rapid preliminary publication forum for research results which may later be published in fuller form elsewhere. The sole responsibility for the content and form of each text rests with its author.

Forskningsrapporter från institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet
Research Reports from the Department of Swedish

ISSN 1401-5919

www.svenska.gu.se/publikationer/GU-ISS